

A photograph of a man, Ari Sihvola, standing in a desert landscape with sand dunes in the background. He is wearing a white baseball cap with a logo, dark sunglasses, a light blue striped shirt, and a grey blazer. His right arm is extended outwards. The image is partially covered by a dark blue graphic overlay with red and blue borders.

Ari Sihvola

MIELEN MAISEMIA

Mielen maisemia

Ari Sihvola

Mielen maisemia

Mielikuvia työelämästä, elämästä

©Ari Sihvola 2023, alkuperäinen

©Ari Sihvola, korjattu versio 2024

Publisher: BoD · Books on Demand GmbH, Helsinki, Finland

Publisher: Libri Plureos GmbH, Hamburg, Germany

ISBN: 978-952-80-6796-2

Kannen kuva: Nina Niva: Ari Sihvola Namibiassa 2009

SISÄLLYS

	Esipuhe	7
	Lapsi, nuori, aikuinen	11
1	Kuka minä olen	12
2	Elämäni 12-vuotiaan silmin	26
3	Suurten ratkaisujen edellä	42
	Muistikirjat	47
4	Vuosien takaa	48
5	Haastatteluja, kokouksia, esityksiä	59
6	Harjoituksia	76
7	Kenttätöitä Bosnia-Hertsegovinassa	92
8	Johtamisesta ja johtajuudesta	106
	Persoonallisuus	122
9	Itsetutkiskelua	123
10	Miten tutkia persoonallisuutta	132
11	Henkilökohtaiset vahvuudet	142
12	Miten tulkita itseäni ja muita	151
13	Toinen tapa tutkia persoonallisuutta	163
14	Kuun pimeä puoli	176
15	Mikä minua motivoi	182
	Montenegro	187
16	Montenegroa kehittämässä	188
17	Millainen maa oli Montenegro	209
18	Montenegro EU-kelpoiseksi	222
19	Pandemian vaikutukset projektiimme	230
20	Elämä Podgoricassa	241
21	Projektimme loppunäytös	251
	Minä ja Rousseau	266
22	Väitöskirjani uusi tuleminen	267
23	Rousseau politiikan ja luonnon yhteydestä	289
	Henkilöhakemisto	298

Esipuhe

Jäätyäni eläkkeelle keväällä 2019 aloin kirjoittaa muistelmiani. COVID-19 pandemian puhkeaminen seuraavana keväänä vähensi sosiaalisia kontaktejani, mutta vauhditti kirjoitustyötäni. Kesällä 2020 kirjasta ”Arin työt” ilmestyi ensimmäinen painos. Seuraavana keväänä sain valmiiksi englanninkielisen laitoksen ”Mostly Uphill, Smiley”. Toinen, englanninkielisen version kanssa yhteensovitettu suomenkielinen laitos ilmestyi kesällä 2022.

Pandemian yhä jatkuessa käänsin ranskaksi 32 vuotta vanhan väitöskirjani. Se käsitteli Jean-Jacques Rousseau laatimaa luonnosta Korsikan valtiosäännöksi (1765). Käännöksellä lunastin väitöskirjani esipuheessa antamani lupauksen: ”Kansainvälisen lukijakunnan käyttöön on työstäni tarkoitus julkaista lyhennetty vieraskielinen laitos”. Lyhennelmää en kuitenkaan tehnyt, vaan käänsin koko kirjan.

”Arin työt”-kirja keskittyi käsittelemään työuraani Suomen ulkoministeriössä, Euroopan komissiossa ja HAUS kehittämiskeskuksessa. Kirjoitusotteeni oli kurinalainen. Yritin käyttää yhtä iskevää sanontaa kuin Hemingway kirjassaan ”Vanhus ja meri”. Halusin jättää jälkipolville tarinan, josta he

saattoivat myöhempinä aikoina kaivaa esille isään, muffaan tai pappaan liittyviä muistikuvia. Mieleni maisemaa en kuitenkaan kirjassa juuri käsitellyt. Siinä peruste tälle uudelle kirjalle.

Olen rakentanut tarinani Aristoteleen retoriikan oppien mukaan: *logos*, *ethos*, *pathos*. Olen halunnut sanoa jotain merkityksellistä. Olen halunnut sanoa asiani niin, että lukija kokee ajatuksissani olevan juoni. Ja olen halunnut ilmaista henkilökohtaisen suhteeni kertomaani tarinaan.

Kirjani otsikko ”Mielen maisemia” viittaa mielikuviin, joita minulla on ollut työelämästä ja elämästä yleensä. Toivon kirjan tavoittavan ihmiset, jotka ovat eläneet samoina vuosikymmeninä kuin minä ja jotka ovat työskennelleet organisaatioiden ja henkilöstön kehittämisen parissa. Samoin kutsum niitä ihmisiä lukemaan kirjaani, jotka tutkivat itseään löytääkseen avaimen henkilökohtaiseen kasvuun. Avainta minäkin olen yrittänyt löytää.

Kirjani koostuu neljästä osasta, joilla ei ole paljoa tekemistä toistensa kanssa. Itse asiassa yhtenäistä juonta ei ole. Ainoa osia yhdistävä tekijä olen minä. Kirjaa voi toki pitää esseekokoelmana. Tosin itse en ole ymmärtänyt kirjoittaneeni esseitä. Olen kirjoittanut työelämään ja elämään liittyvistä mielikuvista.

Mielikuvani kulkevat läpi vuosikymmenien. Kahlaan lapsuudesta aikuisuuteen. Yritän arvailla muistikirjoissani esiintyvien kokousten ja tapaamisten merkitystä. Saarnaan johtamisen ja neuvottelutaidon tärkeydestä. Tulkitsen minusta tehtyjä johtamiskäyttäytymisen ja persoonallisuuden analyyssejä. Vaellan Montenegron maisemissa. Seuraan minulle väitöskirjani myötä läheiseksi tulleen Jean-Jacques Rousseau-

”Tunnustuksissaan (les Confessions, 1782 ja 1789) omaksumaa itsekriittistä kirjoitustapaa. Puhun itsestäni, mutta peilaan itseäni suhteessa julkiseen keskusteluun.

Nykyään puhutaan paljon kuolinsiivouksesta. Aloin kirjoittaa säästääkseni seuraavien sukupolvien vaivaa menneiden asioiden setvimisessä. Olen kohdistanut siivouksen vanhoihin töissä kirjoittamiini muistikirjoihin. Niitä minulle kertyi tusinan verran työvuosilta 2004–2019. Sitä aikaisemmat muistiinpanot olen hävittänyt jo aiemmin.

Ajattelin tarjota jälkipolville oman tulkintani työurasta. Tiedän hyvin, ettei se ole koko totuus. Ammatillinen minäni sanoisi, että käytän lähteitäni valikoivasti. Valinnoissa puhun kuitenkin ihmisenä, en tutkijana. Olen kirjoittanut niistä asioista, jotka mielestäni olivat minulle tärkeitä todisteita työstäni ja elämästäni. Toivottavasti kertomukseni kuitenkin avaa jälkipolville valintojeni perusteet.

Kirjassani ”Arin työt” (s. 149) viittasin tavanneeni Brysselissä 2003 hollantilaisen seniorvirkamiehen, jonka sukunimi oli Kok. Kirjaa kirjoittaessani miehen etunimi oli kadonnut muististani. Epäilin hänen olleen Alankomaiden entisen pääministerin Willem ”Wim” Kokin, joka toimi tuolloin lobbarina Brysselissä.

Arvaukseni oli hyvä, mutta se osoittautui vääräksi. Kollegani Eero Vuohula, joka oli ollut mukana mainitussa tapauksessa, löysi kirjani kirjoittamisen jälkeen arkistostaan miehen käyntikortin. Kyse oli Peter W. Kokista. Hän työskenteli tuolloin Alankomaiden hallituksen seniorvirkamiesten EU-nimitysten yhteensovittajana (koordinaattorina) maansa EU-edustustossa Brysselissä. Sitä ennen Kok oli ollut johtava virkamies Alankomaiden yleisten töiden ja vesihuollon minis-

teriössä. Bryssel-komennuksen jälkeen Kok siirtyi suurlähettilääksi Luxemburgiin ja myöhemmin Dubliniin. Hän kuoli verrattain nuorena 60-vuotiaana 2018.

Kiitokset Ari Holopaiselle, Eero Koskenniemelle, Riitta Paalaselle ja Eero Vuohulalle käsikirjoituksen kokonaisuuden ja osien kommentoinnista.

Kieli elää ajassa. Koko työurani ajan käytin termiä 'esimies'. Huomaan nykyajan siirtyneen 'esihenkilö'-sanaan. Kielitoimiston sanakirja ei vielä 2013 tuntenut uudissanaa. 'Esihenkilö'-termin käyttö yleistyi työelämässä 2010-luvun lopussa, jolloin olin jo siirtymässä eläkkeelle vakinaisesta työstä. Kirjassani puhun 'esimiehistä', kuten urani aikana oli tapana. Käytän myös korvaavaa sanaa 'pomo' tai 'vetäjä'.

Lopuksi on paikallaan todeta tässä kirjassa esittämieni ajatusten ja tulkintojen olevan minun näkemyksiäni asioista. Näkemykset eivät ole entisten työnantajieni kantoja.

Helsingissä 19. joulukuuta 2023

Lapsi, nuori, aikuinen

”Yhtäkkiä elämä tarjosi minulle
mahdollisuuksia ilman rajoja”

1

Kuka minä olen

Muistan 10-vuotiaana pikkupoikana lukeneeni sanomalehdestä otsikon, jossa sanottiin, että maailmanloppu oli tulossa pian. Oli loppukesä 1961. Lehden täytyi olla Helsingin Sanomat, koska muuta lehteä ei meille kotiin tullut. Maailmanloppua koskeva otsikko lienee viitannut Oulun seudulla tuolloin toimineeseen uskonnolliseen lahkoon, jota kutsuttiin heinoslaiseksi liikkeeksi (Laila ja Aune Heinosen mukaan). Laila Heinonen ennusti maailmanloppua syksyllä 1961, ellei Suomen kansa tee parannusta.

Tuolloin vuonna 1961 elettiin kylmän sodan aikaa. Ydinasevaltiot, Yhdysvallat ja Neuvostoliitto etunenässä, suorittivat ydinpommikokeitaan. Kesän 1961 Berliinin kriisi kulminoitui elokuussa, kun Itä-Saksa alkoi rakentaa muuria Itä- ja Länsi-Berliinin väliin. Samoihin aikoihin amerikkalainen selvännäkijä Jeane Dixon ennusti maailmanloppua vuodelle 1962. Maailmanlopun merkkejä tuntui tosiaan olevan ilmassa. Neuvostoliitto räjäytti lokakuussa siihenastisen suurimman ja voimakkaimman vetypomminsa nimeltään Tsar Bomba lokakuussa 1961. Suomen noottikriisi Neuvostoliiton kanssa syntyi loka-marraskuussa samana vuonna.

Minä, pieni poika, mietin tuolloin tuota sanomalehden maailmanlopun otsikkoa. Oli pelottavaa ajatella, että kaikki elämä loppuisi maailmassa. Minulla oli kuitenkin kädessäni uusi leikkiauto, punainen Chrysler. Sen pohjassa oli vuosimallin merkintä 1962. Jälkeenpäin katsoessani valokuvia vuoden 1962 Chyslereista tunnistan mallin olleen nimeltään Chrysler Newport. Ajattelin ettei maailmanloppu voi tulla nyt tänä vuonna 1961, koska minulla on ensi vuoden automalli. Pettämätön päättelyketju pikkupojalta! Ehkä huomasin, että koska B oli totta (Chrysler Newport 1962 oli kädessäni), niin A:n (maailmanloppu 1961) täytyi olla valetta. Pääasia kuitenkin oli, ettei maailmanloppua tullut.

Leikkiautoista puheenollen: Siirryttyäni eläkkeelle aloin kerätä 1950- ja 1960-luvun oikeiden esikuvien mukaan tehtyjä leikkiautoja. Aloitin keräämisen tuon ajan klassikosta Volkswagen Kleinbussista. Niitä minulle oli kertynyt toistakymmentä eriväristä. Kokoelmistani löytyivät myös tavallisten ihmisten perheauto Toyota Corolla (vuodelta 1967), yhä kesäliikenteessä näkyvä Volvo Amazon 122S (1960-luvulta) ja aikansa upea urheiluhenkinen Ford Mustang (vuosimallia 1964). Olin onnistunut hankkimaan myös 50-luvun kaunottaren Chevrolet Bel Airin (1957), saman automallin johon Dominikaanisen tasavallan generalissimo Rafael Trujillo salamurhattiin 1961. Sen sijaan en etsinnöistä huolimatta ole löytänyt tuota vuoden 1962 Chrysler Newport -pikkuautoa.

Elämänkehrä vierähti eteenpäin. Pikkupojasta tuli aikuinen ja 70-luvun loppupuolella isä. Lasten opittua kirjoittamaan aloin saada heiltä onnittelukortteja. Niitä käytin usein kirjanmerkkeinä. Siivotessani Saara-äidiltäni perimän lipas-

ton vetolaatikoita löysin yhden erityisen isänpäiväkortin. Istuin sängyn laidalle lukemaan sitä.

Arin pienoisautokokoelman Toyota Corolla, Volvo Amazon, Chevrolet Bel Air ja Ford Mustang. Kuva: Ari Sihvola 2023.

Nuorempi tyttäreemme Seija oli kirjoittanut sen minulle. Näyttäessäni korttia hänelle isänpäivänä marraskuussa 2022 hän arveli kirjoittaneensa sen 8-vuotiaana. Silloin hän oli peruskoulun ala-asteen toisella luokalla. Siinä oli kaunis väritetty kansilehti. Kortin sisälle Seija oli kirjoittanut tikku-kirjaimin näin: ”Isä on tietosanakirja sitä tarvittaessa. Joskus isä on tuntematon ajatus. Isä on pullea. Naurattaa kun katsoo isää. Isä tiskaa hyvin tiskit. Onnea isälle. Toivoo Seija.”

Tytär tunnisti isästään olennaisen. Asioista tietäminen on minulle aina ollut tärkeää. Kaikesta en ole osannut puhua niin että lapsi ymmärtäisi. Olen myös erityisesti nuorempana aikuisena ollut vähäpuheinen, miettinyt asioita itsekseni, en-

nen kuin olen puhunut niistä julkisesti. Lapselle olin ymmärrettävästi arvoitus. Nuoruuden solakka vartaloni oli perheen isänä jo ehtinyt saada ylimääräisiä kerrostumia mahan seudulle. En kuitenkaan ole pannut pahakseni, vaikka läheiset ja jotkut ystäväni ovat hyväntahtoisesti huomauttaneet minulle solakoitumisen toivottavuudesta.

Kuten tytär huomautti, olin hoitanut kaikki perheen isälle koituneet taloustyöt valittamatta. Ruoanlaitto ja tiskaa-minen olivat kuuluneet arkeeni siitä alkaen kuin lapset syntyivät. Kodin siivouksesta huolehdin jo lapsuuden kodissani. Joka viikkoa imuroin huushollin. Säännöllisesti tamppasin matot talomme pihalla. Äiti maksoi minulle palkkioksi muutamana silloisen markan jokaisesta siivouksesta. Keskikoulussa opin silittämään omat paitani ja puvun housut.

Teini-ikäni vaikeat vuodet olivat 1966–1967, jolloin oli 15- ja 16-vuotias. En enää ollut lapsi, en ollut vielä aikuinen. Kaikki lapsuuden leikkitoiverit olivat kaikonneet. Lapsuuden leikkikaluista halusin eroon. Mitään ei kuitenkaan tullut tilalle. Minulle ennen niin rakas vanha polkupyöräkään ei enää minua kiinnostanut. Sitä paitsi se oli rikki eikä sillä siten voinut ajaa.

Kesät olivat yksinäisiä, täynnä tyhjyyttä. Kesätöihin en vielä tuolloin mennyt, toisin kuin monet luokkatoverini. Ilta-päivisin menin Helsingin Vanhassakaupungissa sijaitsevan kotitalomme takana olevaan Annalan metsään. Istuin siellä kalliolla, josta aukeni näkymä yli Kustaa Vaasan tien Koskelan urheilukentälle ja raitiovaunuhallille.

Kustaa Vaasan tie oli kuin raja lapsuuden leikkipaikkojen ja orastavan aikuisuuden maailman välillä. Tunsin kasvavaa tarvetta päästä tuon rajan yli ja astua aikuisten maailman.

Olin kuitenkin kykenemätön ylittämään lapsuuden ja aikuisuuden rajaa. Saatoin kyllä mennä kävelemään Vallilaan, kulkea sen katuja pitkin ja nähdä aikuisia työnsä ääressä, kuulla työn ääniä, tuntea arjen sykkivän. Sitten palasin takaisin Annalan metsään, sen kalliokoloihin, joissa olin tottunut istumaan ja lukemaan kirjaa tai lehteä. Vielä nytkin, kun kesällä pyöräilen tuon metsän läpi, muistan jokaisen paikan, jokaisen kivenkolan, joissa olin viettänyt kesähetkiä ja miettinyt itseäni, etsinyt elämälle sisältöä ja suuntaa.

Ari Annalan metsän kalliolla kesällä 2023, Helsingin Vanhakaupunki. Kuva: Päivi Sihvola.

Ari Sihvola: Mielen maisemia - mielikuvia työelämästä, elämästä.

"Mielen maisemia" viittaa mielikuviin, joita Ari Sihvolalla on ollut työelämästä ja elämästä yleensä. Kirja pyrkii tavoittamaan ihmiset, jotka ovat eläneet samoina vuosikymmeninä kuin hän ja jotka ovat työskennelleet organisaatioiden ja henkilöstön kehittämisen parissa.

Samoin Ari toivoo kirjaan tarttuvan niiden ihmisten, jotka tutkivat itseään löytääkseen avaimen henkilökohtaiseen kasvuun. Avainta Arikin on yrittänyt löytää.

Kirja koostuu neljästä osasta, joilla ei ole paljoa tekemistä toistensa kanssa. Itse asiassa yhtenäistä juontaa ei ole. Ainoa osia yhdistävä tekijä on kertoja. Kirjaa voi toki pitää esseekokoelmana. Tosin Ari itse ei ole ymmärtänyt kirjoittaneensa esseitä.

Ari Sihvola (synt. 1951) väitteli aikoinaan filosofian tohtoriksi Helsingin yliopistosta aiheenaan 1700- luvun poliittinen aatehistoria. Työuransa hän suoritti Suomen ulkoministeriössä lähetystöneuvoksena (koulutuspäällikkönä) ja HAUS kehittämisskeskuksessa vastuualueinaan hallinnon organisaatioiden ja henkilöstön kehittäminen Suomessa, Euroopassa ja maailmalla. Sihvola työskenteli myös johtavana asiantuntijana Euroopan komissiossa Brysselissä.

BoD

